

keserű ellenséges indulattal és mindig kész haragni.

Lehetett látni, hogy Marcassin oldalról folyton szemmel tart bennünket. Új, passzományos személyisége tökéletesen elfődte emlékben a nyegle Petrolus alakját. Sőt úgy láttuk, hogy napról-napra okosabb lesz; már hibát se ejtett beszédjében.

Három ember helyett dolgozott; koczkázta az életét és mindig talált alkalmat, hogy kitüntesse magát; ahányszor csak járőr indult ki éjszaka a nagy, kopár temetőbe, miket az élők árka vettek körül, — ő mindig ott volt.

De végre is elhúzta a száját: nincs lelkesedés az emberekben! — mondogatta; és elkedvetlenedett. A terhes erőtlen munkálatok, hiú remények és csalódások idején, metsző, jeges esőben dühösen kiabálta válszól a nyomorúságokra:

— Hát nem látjátok, hogy mindez Franciaországról van? A keserves Uristenit!... Abban a percben, mikor a hazáról van szó!

Egy reggel, mikor visszajöttünk a futóárkokból, — szürke árnyak a szürke időben, — egy rövid pihenő utolsó percében az egyik baka, a fáradtságtól lihegve kifakadt:

— Torkig vagyok már ezzel a...

Az őrmester feléje ugrott:

— Nem szégyelled magad, te disznó. Azt hiszed, Franciaország nem ér meg annyit, mint a te piszkos pofád, meg a többiek itt!?

A másik, kiegyenesedve és csuklóiban sajgó kínoktól gyötörve, összerándult.

— Ej, mit! Franciaország... ez a francziák, az emberek, — morogta maga elé.

És pajtása, ki a sorban mellette állott s kinek csontját már szintén tűkkel szurdalta a fáradtság, közbeszólt:

— Bizony, bizony, utóvégre mégis az ember a haza...

— Ordög és pokol! — förmedt rájuk az őrmester, — Franciaország Franciaország, és semmi más! Te meg csak egy barom vagy, — meg te is!

A katona azonban, mialatt rángatva cibálta hátára a zsákját, az altiszt támadó fellépésére kissé elhalkulva, de azért makacsul kapaszkodva eszméjébe, sziszegő nyögések közt mormogta tovább:

— Az emberek... mégis csak belőlük van az emberiség... És ezt akarják lehozni?...

Marcassin a hidegen permetező esőben nyargalni kezdett a menetelő oszlop mellett, kiabálva és reszketve a felindulástól:

— Köpök az emberiségre; és az igazságra is... köpök rá! Ismerjük az eszméidet: egyetemesség, 1789; pokolba velük! Most csak egy dolog számít a világon: a haza dicsősége! Eldöngetni a boche-okat és visszakapni Elzászt meg az aranyainkat: ezért kell előre menned, és ez az egész. Ez egyszer így van s vége a beszédnek! Világos és egyszerű, még ilyen hülyének is, mint te vagy. S ha nem érted meg, az onnan van, hogy a te disznó pofád nem képes meglátni az ideált, — vagy mert szociálista vagy és megfogtad!

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyar írók. Irodalmi tanulmányok és tollrajzok. *Schöpfung* Aladár ily című könyve, a melynek első kiadása két évvel ezelőtt nagy érdeklődést és elismerést keltett, most második kiadásban is megjelent. Az egyetlen könyv, a mely a modern magyar irodalom főbb jelenségeit és alakjait tárgyalja a nálunk szokásos pártoskodás nélkül, igazságot szolgáltatva minden irodalmi iránynak s nyilván ez is tényezője volt szokatlan sikerének. A második kiadás tartalma teljesen azonos az elsővel. A *Nyugat* kiadásában megjelent 15 ives kötet ára 18 korona.

A szegedi kormányról, a mely a proletárdiktatura alatt alakult és nagy küzdelmek, tömredék békítő nehézség között működött, könyvet írt *Pál Jób*. Szegeden szerzett adatok alapján mondja el a kormány megalakulását, kísérletezéseit, balsikereit és terveit, a proletár-diktatura utáni

feloszlását. Napjaink történetében néhány nem érdektelen dokumentumot ad a kis könyv, melynek írója igyekezett tárgyilagosan, állásfoglalás nélkül említeni, a mi adatot összeszerzett.

A mikor az asszony ideges. A Vigzínház legfrissebb ujdonságának a címe ez s két hollandi író, *Rossem* és *Soesman* műve. Eddig a hollandi irodalomból, a mely nálunk általában meglehetősen kevésbé ismeretes, csupán *Heijmans* egyik drámája került színpadra s nem mondhatjuk, hogy a két új hollandi író műve valamiféle bepillantást adna nemzetünk irodalmi szellemébe. Vigjátékunk annak a nemzetközi színpadi irodalomnak a terméke, a mely a francia dráma formáiból kiindulva s a nagyvárosok közönségének nemzetközi izlésére támaszkodva, mindenütt egyforma termékekkel kedveskedik s legfeljebb némi halvány helyi színezettel val hazájára. Ebben az esetben még a helyi színezet sincs meg, ha csak nem a hollandias stílusú butorkban, a melyeket a rendező a színpadra tett. A téma egészen nemzetközi: a Freud-féle psychoanalitikus gyógyító-mód kifigurázása révén annak a megmutatása, hogy egy csepp eleven élet mindig győzedelmeskedik megannyi élettelen könyv-tudományon. Ezt világitja meg a darab a fiatal özvegy történetében, a ki beleszeret a freudista ideggyógyosba s hogy megkaparintsa, betegnek tettei magát, addig jár hozzá kezelésre, a míg az orvos valóságos komoly betegnek tartja. A kibonyolódás az ebből keletkező bohózatos bonyodalomból aztán az, hogy a végén nagy bajjal megértetik az orvossal, mennyire nem ért ő az élethez, milyen együgyű a tudományossága s főleg, hogy az egyedüli észszerű

dolog, a mit tehet, hogy elveszi az özvegyet. A mindössze négy szereplő közt lefolyó darabot a Vigzínházban szokott triss tempójú előadásban játszzák s ez a játék többet tesz a hatásáért, mint a szerzők többnyire erőltetett és nem mindig csattanós elméssége. *Tanay* Friyes finom karikatura-rajzoló művésze, *Haraszthy* Hermin vaszkos humor, *Góthné* és *Góth* már-már művészet-szamba menő rutinja sokkal nagyobb érdekességei az előadásnak, mint maga a darab. A fordító, *Lakatos* László szintén részt követelhet magának a sikerből, ha lesz. s. a.

Az olvasóhoz!

Lapunk október 19-én újra megindulván, az esztendő hátralévő idejére

új előfizetést nyitunk.

Ebben az évben hat számunk fog megjelenni. E hat szám

előfizetési ára 15 korona.

Kérjük olvasóinkat, szíveskedjenek előfizetési díjaikat kiadóhivatalunknak mielőbb beküldeni, hogy az expedicióról gondoskodni tudjunk.

A „*Vasárnapi Ujság*” kiadóhivatala Budapest IV., Egyetem-utca 4.

NEMZETI SAKKFEADVÁNY-VERSENY.

A *«Vasárnapi Ujság»* egy régi sakkbarát adományából ezennel 250 korona összegű pályadíjat tűz ki 2 lépéses feladványokra. A feltételek a következők:

1. Csak 2 lépéses, direkt mattra kidőrgött feladványok pályázhatnak. 2. A versenyben csak magyar állampolgárok vehetnek részt. 3. Minden versenyző legfeljebb 3 pályaművet küldhet be. 4. A feladványokhoz a megfejtés és lehetőleg diagram is mellékelendő. 5. Csak eredeti, eddig még sehol közzé nem tett feladványok pályázhatnak.

A pályaművek a szerző nevét és lakását tartalmazó jellegű, zárt boríték kíséretében 1920 február utolsó napjáig a *«Vasárnapi Ujság»* szerkesztőségébe (Budapest, IV., Vármegye-utca 11.) küldendők.

A bíráló bizottság, a mely a *«Vasárnapi Ujság»* sakkrovatának vezetőjéből, továbbá Abonyi István és Havasi Artur urakból, a *«Budapesti Sakkör»* tagjaiból áll, 1920 április havában fog a pályaművekről dönten.

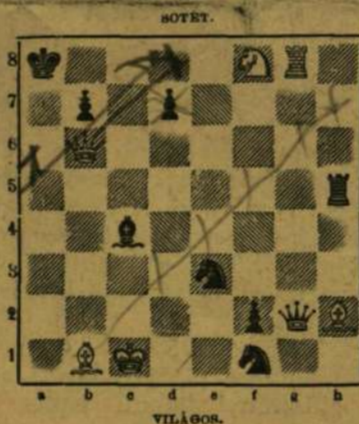
Az I. díj 150 korona, a II. és III. díj egyenként 50-50 korona bankjegyekben.

A nyertes pályaműveket a *«Vasárnapi Ujság»* nak van joga először közölni. Ugyancsak joga a *«Vasárnapi Ujság»*-nak, hogy sakkrovatában a több pályamű bármelyikét is felhasználhassa.

A *«Vasárnapi Ujság»* szerkesztősége.

SAKKJÁTÉK.

3141. számú feladvány Korohmáros Andrásról.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: *Horóth György* nagykanizsai kegyesrendi főgimnáziumi igazgató és háziőnk 62 éves korában. — *Paduch József* pénzügyminisztériumi miniszteri tanácsos, a III. oszt. vaskorona-rend és a Ferencz József-rend lovagja 62 éves korában Budapesten. — *Wolf Ágoston* felszentelt áldozópap, leánygimnáziumi igazgató, a közoktatásügyi tanács tagja stb. 57 éves korában, Budapesten.

Dr. Melly Béláné, sz. König Mária, dr. Melly Béla fővárosi árvaszéki elnök neje, Budapesten. — *Özv. Nemeskuthi Rexa Pálné* sz. Nemes *Peregriny Gizella* a nyitrai megyei Csejthén, 75 éves korában.

Szerkesztői üzenetek.

A majorban. Néhány vonást a falusi életből jól megfogott, de az egész munkának nincs megfogható magva s azért szétfoszlik minden az olvasó előtt.

S. S. Budapest. Legutóbbi számunk irodalmi rovatának *Az elsodort falu* című regényről szóló cikkébe értelemzavaró sajtóhiba csúszott be. A cikk vége felé „Nagy Endre politikai költészetének parafázisa” helyett ez olvasandó: *Ady Endre politikai költészetének parafázisa*.

KÉPTALÁNY.

A *«Vasárnapi Ujság»* 23-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Munkásság és tisztaság, kézfőző tulajdonság.*

Felőlős szerkesztő: HOITSY PÁL. Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Régi vagy törött **HANGLEMEZERET** legmagasabb áron vesszünk 215. **WAGNER** (Hangszer-király) BUDAPEST, József-körút 15. Főlk: Rásal-u. 19.

VASÁRNAPI UJSÁG

31. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL

BUDAPEST, NOVEMBER HÓ 30.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: Októbertől december végeig 15 korona. Egyes szám ára 2 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldíj is csatolandó.

A MAGYAR NEMZETI HADSEREG BEVONULÁSA BUDAPESTRE. — HORTHY MIKLÓS FŐVEZÉR VEZÉRKARÁVAL AZ ORSZÁGHÁZ-TÉREN.

SZEGEDI EMMA, SZINÉSZNŐ.

REGÉNY. — IRTA MOLY TAMÁS.

(Folytatás.)

— De bizony kérem, tessék elhinni, hogy ez így van. Ma reggel, a mikor fölkeltem, olyan jó kedvem volt, pedig borús az égbolt, a mit nem szeretek, és a házigazdám is hozzájárult egy korty finom szilvóriummal. Dalogattam magamban és elindultam, hogy egy kicsit sétálok, járkálok, hát csak megpillantottam a színlapon azt a „búcsúfélést”! Álltam és néztem, mintha se szó, se beszéd, valószínűleg fejbévágott volna. Hallottam ugyan tegnap este az öltözőben félfüllel valamit ketyogni. De nem szoktam az ilyesmire figyelni. Most kiderül, hogy ön itthágy miniket; ezt én nem tudom megérteni. Ha csak nem megy föl Pestre, a mihez őszinte szívvel gratulálnék. Mert bizony ez a barangolás, folytonos utazgatás nem magának való. De azért mégis fáj, hogy elmegy, nagyságos asszonyom, nekünk nagy kár, tessék elhinni. Mert hogy ön ideszereződött, az a direktornak annyit jelent, mint tesztem azt, egy főnyeremény!

— Nem kell túlozni, Pestyéni bácsi! — Emma mosolygott, jól esett neki ezt hallani.

— Nem túlzás, kérem. És meg is mondom egészen őszintén: nem értem a direktort. Nem értem, hogy elengedi. A helyett, hogy magába kapaszkodnék mind a két kezével, elengedi. Ez nemcsak neki lesz baj, hanem nekünk is, majd meg tessék látni, — fordult az öreg színész Ilonhoz, — vagy talán kegyed a nagyságos asszonnyal megy?

— Nem, Pestyéni bácsi, én maradok. — Akkor majd személyesen meg tessék róla győződnie, hogy ennek rossz vége lesz. Már nézhetünk is más szerződés után. De aligha kapunk; ilyenkor.

— Ugyan ne túlozzon, Pestyéni bácsi! — szólt rá Emma; belül mulatott az öreg. — Kérem, a direktor jó ember, derék, szolgálatkés ember, inkább kolléga, mint direktor és jó színész, ha törődik a szerepével, megjárja mint rendező is, de nem ért az üzlethez, kérem. Furcsa, hogy egy ember, a ki már vagy tizenöt esztendeje színész, ennyire ne tudjon a színház adminisztratív vezetéséhez! És ez nagy hiba, kérem, ez nagy baj! Mert ez a fődolog. Ehhez kell érteni elsősorban. Az, hogy este a színpadon jól játszanak-e, vagy kevésbé jól, az már nem olyan fontos.

— Na látja, Pestyéni bácsi, mégsem olyan nagy baj az, hogy én elmegyek.

— Engedelmet kérek, a mi esetünkben azért nagy baj, mert kegyed még az adminisztratív vezetéshez is ért, és segített a direktornak.

— Nem segített, téved, Pestyéni bácsi. — Én úgy tudom, hogy segített, de hiszen ez egészen mindegy. Vannak emberek, a kik ha jönnek, oda, a hová jönnek, szerencsét hoznak, a hol ők vannak, ott minden jóra fordul; de ha aztán elmennek, egyszerre csak ott a baj és nő és dagad és nem lehet tőle szabadulni. Kegyed is hozza a szerencsét, de el is viszi. Most, hogy itthágy miniket, én csak azt kívánom, hogy ön minden esetre jól járjon! Mert mi annak, hogy kegyed elment, hamarosan meg fogjuk adni az árát!

— Ejnye, Pestyéni bácsi, miért fenyegetezik?! Elhiheti, hogy nem jókedvemben távozom! Miért mond ilyet?

— Nem akartam megbántani, kezét csokolom. Talán összetalálkozunk majd egy másik társulatnál, én nagyon fogok neki örülni. — És a balszeme végre abbahagyta a Fötér túlsó sarkának merev kihívó nézését.

Emma vállat vont; egy kicsit meg volt hatva és ezt akarta leplezni.

— Nem is tudtam, hogy ennyire ragaszkodik hozzám, Pestyéni bácsi. — Kezet nyuj-

tott az öregnek, a ki áhítatosan megcsókolta, és búcsúzott.

A hölgyek továbbmentek.

Az öreg színész várt egy kicsikét, azután benyitott a kávéházba. Az egyik sarokban ült az igazgató; Pestyéni odaült hozzá.

— Eppen most beszéltem vele.

— Nos?

— Nem virít nekem az a tíz jó szivar, mert nem tudtam kiszedni belőle semmit, Csak olyat mondott, a mit mi már tudunk, és ez édeskevény.

— Mégis, mit mondott? miért megy el?

— Nem szól arról egy szót se. Hagyja az embert találgatni, piszkálgatni. Ő meg csak szomorúan mosolyog hozzá.

— Nem akar maradni? Nem bánta meg ezt a búcsúzkodást?

— Mondom, hogy bántódik, látom rajta, hogy bántja valami, de nem az, hogy tőlünk elmegy.

— Hová megy?

— Ezt még véletlenül sem mondja meg.

— Azt hittem, hogy ügyesebb vagy, öreg.

— Nem vagyok éppen ügyetlen, — és Pestyéni a balszemével mereven nézett a kávéház sötét túlsó zugába, — de ebben is ő az ügyesebb.

— Észrevette talán, hogy ki akarsz tudni tőle egyet és mást?

— Azt már nem! Szerényen, óvatosan kérdezgettem, illedelmesen érdeklődtem. Nekem is van magamhoz való eszem.

— Csak nem sejt, hogy én küldtelek?

— Kezet nyujtott búcsúzáskor és engedte, hogy megcsókoljam. Hogy megbízásból próbáltam nála szerencsét, ezt még akkor se hinné el, ha besúgnák neki.

— Egyedül volt?

— Vele volt az Áldott Ilon.

— Igen? már az is beszélt vele?

— Bizonyosan beszélt vele.

— És megtudott valamit?

— Nem hiszem, nem olyan volt a nézése.

Ámbár lehetséges. Meg kell várni, hogy ő mit mond. Nekem a Szegedi nem mondott semmit, pedig ugyancsak kínáltam neki az alkalmat. Eleget bánom. Kár azokért a jó szivarokért.

— Itt egy szivar, ne dohogj!

Pestyéni bácsi rágyujtott a szivarra.

A város közönsége megdöbbenve olvasta a színlapon hirdetett három búcsúelőadást. Az a négy száz egynehány ember, a kik újabban színházba jártak és majdnem minden este ott ültek a Fekete Sas szálló kopott nagytermében, eleinte sehogyan se tudták magyarázatát annak, hogy kedvencük, a nagy művésznő, miért hagyja el őket ilyen váratlanul. De már az első napon az a magyarázat járta, hogy a művésznőnek Budapestre kell utaznia, mert sürgős meghívást kapott a Nemzeti Színházról, a hol föl kell lépnie, szerződöttes céljából; ez azonban a legnagyobb hivatalos titok. És hogy miért kell ezt még titkolni, ennek ezer és egy súlyos oka van.

Szegedi Emma nem is sejtette, hogy miket beszélnek róla.

Az előadásokra minden jegy elkelt; a nagyterem minden este tömve volt; a közönség lelkesen ünnepelte a művésznőt, a kiről most, hogy itt talán utoljára látja s a ki ezután az ország első színpadán fog kibontakozni teljes egészében, megállapította fájó örömmel, hogy ilyen nagy művésznő a városukban még nem járt, hogy a szívéhez nőtt és hogy elfeledni nem fogja soha. Ez jutott kifejezésre minden este. Az utolsó előadásra végleg nagyszabású

készülődések történtek. A búcsú gyönyörű, megható, felejthetetlen, pompás lesz!

Borbáth házánál nagy volt a szomorúság. A gyermekek is levertek voltak. Ha Emmával találkoztak, fájdalmasan mosolyogtak. Hozzásimultak, ölelték, csókolták a távozót, a kit nem fognak viszontlátni sohasem.

Laczi nem nyargalt a szobában az asztal körül, mint elszánt lovas; nem bujkált szekrény mögött, mint rablóra leső, vakmerő zsoldár. Naphosszat csendesen ült a pamlag sarkában; gondolkozott; némán, mozdulatlanul ült, mélyen elmerülve titokzatos gondolataiba. A mikor Emma meglátta, odaült a kis fiú mellé, magához vonta szőke fürtös fejét, simogatta, megcsókolta és megkérdezte:

— Miért ülsz itt olyan csendesen, Laczi-kám? Beteg vagy? Fáj valamid? Nem szoktál ilyen csendes lenni.

Laczi ránézett és hallgatott.

— Nem akarsz megmondani, hogy mi bajod?

Laczi összeszorította az ajkait és a fejét rázta.

— Kis pajtás! nekem csak megmondhatod? Tudod mit: sügd meg. Sügd egészen halkán, ide ni, a fülembé! — Olébe vette a kis fiút és lehajította fejét a Laczi szájához.

Laczi átölelte az asszony nyakát, odaszorította arcát az Emma füléhez... s egyszerre csak elkezdett sírni keservesen.

Emma meghökkenve nézett rá.

— Hát téged mi lelt? Fáj valami? Bántott valaki? Miért sírsz?

Laczi csak bólogatott.

— Bántottak? Ki bántott?

Laczi most rámutatott Emmára.

— Én?! Én bántottalak? Kis pajtás! mikor bántottalak, mivel bántottalak? — Emma megdöbbenve leste a választ.

Laczi csak sirt és bólogatott, de nem felelt, nem tudott beszélni, beletűzelte magát a nagy keserűségbe, rázta a zokogás.

— Hallod-e, Laczi-kám, eddig nem bántottalak. De ha most nem hagyod abba a bőgést és nem mondd meg rögtön, hogy miért sírsz, visszanyomlak a pamlag sarkába, ott aztán bömbölhetsz, a míg csak jól esik, mert én átmegek a szobámba és többé nem törődöm veled! Az ember csak akkor sírjon, ha van rá oka. Hadd halljam, miért sírsz?!

Várt egy kicsit. Laczi most nagyokat nyelt, szipakolt, próbálta leküzdeni a zokogást. Emma törülgette a könnyeit, az orrocakáját és mosolyogva biztatta, hogy emberelje meg magát.

— No mondd meg szépen, mi fáj?

Reszkető ajakkal, szepegeve, elcsukló hangon felelte Laczi:

— Fáj, hogy elmegy.

— Mit mondasz?

Emma meg volt hatva; jól értette, hogy Laczi mit mondott, mégis kérdezte és újra kérdezte, hátha félreértés?

— Mondjad, Laczi-kám, miért sírsz? mi fáj?

Nagy, gömbölyű könnyecsek perogtak végig a kisfiú arcán; megkínzottan, szipogva sóhajtott fel; újabb orrfúvás után ráfűglesztette sötétbarna ragyogó szemét Emmára és különösen mosolygott, a mikor felelte:

— A szívem!

Emma elképedt: kis fiú?! — Tele volt bántással és mégis elkacagta magát:

— Mit mondasz, te öklömmnyi jószág?! Hallott ember már ilyet?! Hát van neked szívved? az ilyen pöttön legénynek még nincsen szíve, még a helye sincsen!

Laczi csak bólogatott.

— Hát aztán hol fáj a szíved? — kérdezte

Emma és szerette volna tönkrecsókolni a kisfiút.

Laczi rátette kicsi, nem egészen tiszta jobbkezét a bal mellére:

— Itt! — és diadalmasan ránézett Emmára. — És dobog!

— És miért fáj ez a te kis szíved?

— Fáj, — jelentette ki Laczi.

— Ezt már tudom, megértettem. Most azt szeretném tudni, hogy miért fáj? érted: miért fáj?

Laczi csak bólogatott és ravaszul mosolygott hozzá.

Emma gondolta: kitalálom a bűjót-bajját. — Azért mondtad ezt, úgy-e, mert hallottad, hogy én most elmegyek?

— Nem!

Emma megint felkacagott; ez a nemvárt fordulat ugyancsak meglepte.

A kisfiú most hidegen, élesen nézte; meglátott rajta, hogy várja a kérdést, melyre már kész a felelete.

— Nem azon bántok, hogy elmegyek? — Ezzel próbálta Emma leplezni a csalódását. — Hát akkor mi fáj a te nagy szívednek?

Laczi most megmondta kerekén:

— Fáj, hogy nem fogsz magaddal vinni. — Könyörgően nézett Emmára; kis szája sírásra görbült.

Emma nem tudott mit felelni. Kis fiú ez? Ot éves gyermek? Szegény, elhagyott árva, ki gondolja? ki nevelje? A fräulein, ez az örökre idegen ebben a házban, a ki sohasem fog mást érezni a gyermek iránt, mint haragot, lappangó gyűlöletet, mert néki ez a kis fiú nyög, kellemetlen gond. S a testvére, Etelka, tizennégy éves leányka, maga is a szerető anya gondjaira szorul, most jobban, mint valaha, ő nem tudja betölteni az anya helyét, ha még úgy akarná is. Borbáth? mit tud a kis fiúért tenni az apa? Tud úgy törődni a gyermekeivel, mint a gondos anya? Sok egyéb érdeklődése, vágya, egészen más elfoglaltsága, mindenféle gondja van... Szegény kis fiú!

— Magammal vígyelek?

HORTHY MIKLÓS FŐVEZÉR.

Emma nem tudta, miért kérdi, bosszankodott ezen és mégis elmondta. Ures, hitegető kérdés! Mire való ez!

Laczi szorosan odasimult Emmához, erősen átölelte az asszony nyakát, és izzó rajongással mondta:

— Én veled akarok menni!

Emma két kezébe fogta a kisfiú fejét és csókolta; meg volt hatva; jól esett neki a gyermek ragaszkodása; ha neki ilyen kis fia lenne! Nem lenne kétségbeesett egyedül

ezen a világon. Egy csepp boldogság ha neki jutna... de szép lenne!

— Magaddal viszel? Igen? — kérdezte sügva Laczi.

Borbáth lépett a szobába.

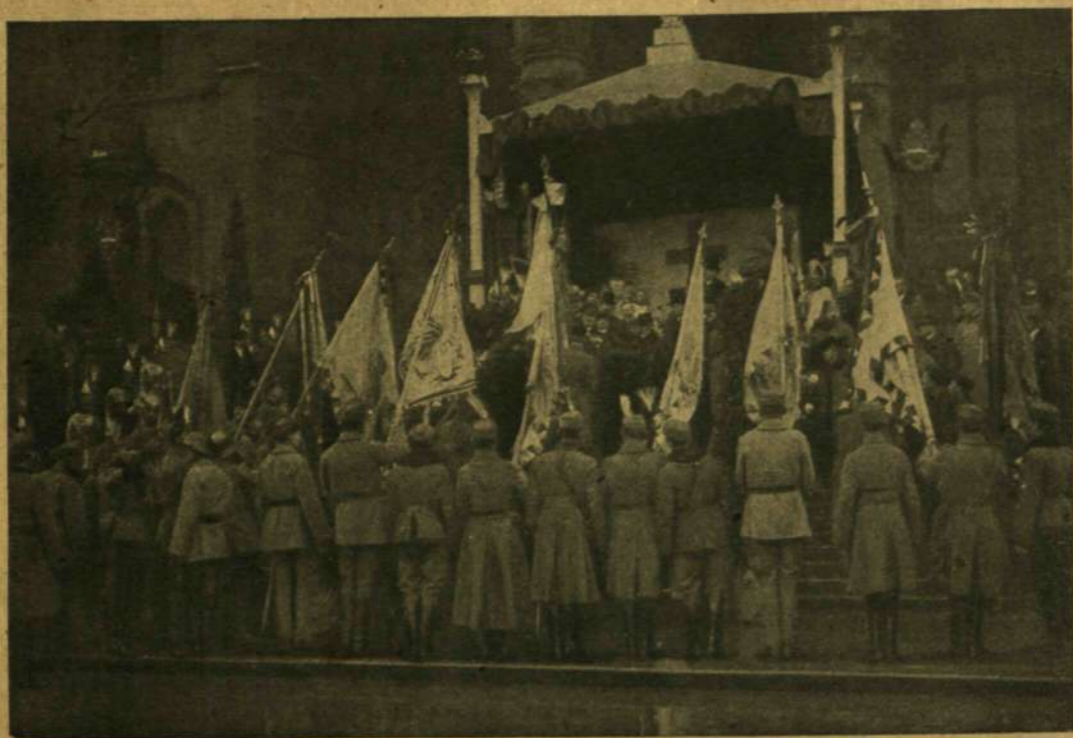
— On van itt, asszonyom? Bocsánatot kérek, zavarom talán? Laczi-kával játszik?

— Ne mondd meg neki! — sügta Laczi. Karját már előbb, a mint apja belépett volt, lekapta Emma nyakáról.

— Beszélgetünk, — mondotta Emma.

A MAGYAR NEMZETI HADSEREG BEVONULÁSA BUDAPESTRE. — A FŐVEZÉR A SEREG ÉLÉN.

A HADSEREG ZÁSLAI A TÁBORI MISÉN.

A MAGYAR NEMZETI HADSEREG BEVONULÁSA BUDAPESTRE.

— Ugyan kérem, miért tartja élében ezt a nagy fiút! nehéz már a gyerek, csak terhére van. Nem való a néni ölében ülni, hallod-e! És különben is, miért nem megy a fräuleinhez? mit háborgatod a nénit? Hallod?! Menj a fräuleinhez, egy-kettő! Nem akarom még egyszer mondani!

Lacziكا összeszorította az akáját; azért se sírt! Lecsúszott Emma öléből. Mielőtt elhagyta a szobát, ránézett az apjára haraggal, gyűlölettel. Meglátszott az arcán, hogy agyában most vad gyilkos gondolatok tombolnak.

De az apja nem nézett rá, nem törődött már vele, és nem látta, hogy mi van a fiával. Emma nézett a kisfiú után és nagyon sajnálta. A mikor Lacziكا mögött becsukódott az ajtó — Borbáth csukta be rejtett indulattal, mert a kisfiú nem szorította volt le jól a kilincset — Emma így szólt:

— Lacziكا nem volt terhemre. Itt találtam egyedül, a mikor az imént átmentem a szobán, s én ültem ide hozzá, én vettem az ölembe, ő nem zavart.

— Bocssáson meg kérem, igaz van; én most ingerült, vad, nyers, indulatos vagyok! Nem tudom legyűrni, a mi hirtelen fölszáll az agyamba. A mikor most megláttam őt, arra gondoltam, megkérem, szánjon nekem egy negyedórát, beszélni szeretnék önnel. Idegessé tett, hogy Lacziكا az ölében ül, s ön dédelgeti, simogatja, csókolgatja. Miért teszi? Bocssáson meg, de egészen nyersen kérdezem: Miért ad neki a szeretet melegéből, miért foglalkozik vele, miért jó hozzá? Hiszen itthagya, máról-holnapra, s a gyermek megint átéli az elárvulás fájdalmát! A lányom rajong önért, és látom, ön is szereti a gyermekeimet, tudom, — Borbáth nagyon izgatott volt; a szavak megint bugyborékolva ömlöttek a szájából. — És mégis elmegy. Hirtelen közölte ezt az elhatározását, egészen váratlanul, mert ez a szándéka is hirtelen, váratlanul támadt. Nem tudom, miért megy el s ön nem fogja nekem megmondani. A férje...

Emma fölállt:

— Kérem, Borbáth úr!...

Máris fölmerült benne a förtelmes éjtszakai jelenet képe; mint izzó tüzes lávát hajtotta arcába a szegény a vért.

— Nem, nem, bocssáson meg, könyörgöm, nem... csak arra kérem, ne menjen el tőlünk! Nincsen ember, a ki úgy tisztelné őt, mint én, aki ügyakiügyaki... a ki úgy... szeretné őt, mint én, dehadehadehadeha...

— Kérem, Borbáth úr!...

— Itt kérem őnt és én megyek el, nagyon kérem, hallgassa meg, a mit mondok, ha ön itt marad és úgy akarja, én elmegyek, elmegyek egy másik városba, nagyon messze

innen, és ott fogok élni, és kérem, tessék elhinni, hogy ott nyugodt és boldog leszek, mert tudni fogom, hogy ez a ház az ön otthona... És nem csupán otthonra talál itt, hanem szerető gyermekekre, a kik iránt ön is szeretettel viseltetik. S ön lesz itt a ház úrnője, — s a hangja elfulladt a nagy felindulástól. Én elmegyek innen; csak ha ön meg fogja engedni, akkor jövök el, hogy viszontláthassam a gyermekeimet és láthassam önt is, és megköszönjem önnek az irántuk való nagy jószágát. Napok óta erre gondolok, és most mégsem tudom elmondani rendesen, és attól tartok, hogy nem fog megérteni, és talán félreért, és énszésésén...

— Nagyon jól megértem, Borbáth úr, — mondta Emma halkán, — és igen jól esik az ön nemes ajánlata. De attól tartok, hogy ön nem fog megérteni engem, a mikor azt kell erre felelnem, hogy ajánlatát nem fogadhatom el.

— Nem fogadja el!... — fakadt ki Borbáth.

— Nagyon kérem, ne heveskedjék, hallgasson meg nyugodtan. A mit eddig átéltem, az jórészt szenvedés, megalázkodás, néma türelem, folytonos csalódás meg kiábrándulás. Nagy hibát követtem el, a mikor egy idegen akarattal, a szüleim óhajának rendeltel alá a magam akaratát és felesége lettem egy embernek, a ki a lelkiem idegen volt és idegen maradt. A házasság nem szentség, ezt láttam nagyon gyakran és ezt tapasztaltam az én házasságemben is. Sokan, a kik tévedtek egymásban, vagy kiábrándultak egymásból, segítettek magukon, elváltak s próbálták újra kezdeni, a mi eddig nem sikerült. Azt mondom, hogy eddig boldogtalan voltam. Igaz, magam is láttam, hogy vannak nálamnál még sokkal boldogtalanabbak, vannak, a kik még többet szenvednek, tűrnek, mint én. De ez nekem nem vigasz.

Emma mindezt izgatottan mondta. Két keskeny finom kezét a halántékára szorította, szemrehányó, kérdő pillantással nézett a vadul kétségbeesett Borbáthra.

— Hogy én a világon vagyok, élek, így élek, szenvedek, küzködöm, ebbe valahogyan bele kell törődnöm; jól van, ezt be tudom látni — folytatta nyugtalanul. — És épen, mert belenyugodtam a magam sorsába, ezért nem akarok tudni semmiféle fordulatról, ha még olyan nagyszerű is. Pedig vágyom a boldogság után! A házasságom ezt nem tudta nekem meghozni. Iparkodtam megszerezni oly módon, hogy, a mennyire tölem tellett, segítettem másokon. Vigasztaltam szerencsétleneket és igyekeztem egy kis boldogságot kelteni szenvedők lelkében. Hogy viszontzásul ezért alig kaptam egy csöpp szeretetet, egy föleső mosolyt, azt nem igen veta-

tem észre, későn láttam meg, talán mert már nagyon megszoktam volt a csalódást. De az erőm elfogyott, a testi is, meg a lelki erő is, és én úgy érzem, hogy nem tudok tovább. Már nem tudok hinni, az őszinte szeretetben sem, de nem tudnám elviselni azt sem, hogy bennem csalódjanak.

Most már lassabban, csöndesen mondta: — Azért mégis van támaszom mostani életemben s ez az én bánatom, az én szomorúságom, az én fájdalom, melyet esténként elpanaszolhatok, elsírhatok, eljajoghatok, újra meg újra elszenvedhetek mindenféle jó meg rossz darabokban, ma itt, holnap ott, mindig más embereknek. Maroknyi közönség egy maroknyi fájdalomnak. És ők velem sírnak, velem szenvednek, mert az én fájdalom az ő fájdalomuk, az én szenvedésem az ő szenvedésük. De ők boldogok, mert nem tudják, hogy milyen nagyon szenvednek s a mikor megsiratnak, azt hiszik, hogy az én bánatomon esett meg a szívük. Ezt küzdöttem ki magamnak eddig, ezt a szenvedést, meg ezt a vigasztalást, és nagyon szépen kérem, hagyjon meg eddigi életben, így jó ez nekem.

— De hiszen ön itt olyan boldog volt! vagy talán megtévesztett? Körülvettük szeretettel és ön, ön szerette a gyermekeket? ... Fél talán attól is, hogy bennük csalódhatik, a gyermekekben? Az imént is Lacziكát az ölébe vette és elbeszélgetett vele... És most elmegy, itthagya bennünket...

— Nem tudok tovább maradni. Elűz egy nagy megaláztatás, mely megmérgezett mindent...

Emma hirtelen megfordult s a szobájába sietett.

Borbáth remegett a felindulástól. Szegény asszony! zúgta benne az érzés. Megölöm azt az ocsmány állatot!

Csöndesen, bánatosan ülték asztalhoz délen és este. Alig beszéltek. Ha egymásra néztek, szomorúan mosolyogtak. Ha szóltak, erőltették a jókedvet és ez rosszul hatott. A fräulein volt csak elégedett; csillogó szemmel nézte sorra a többieket; de lesütötte rögtön a szemét, ha Borbáth véletlenül rátekintett; sovány, sárgás arcán bujkált a káröröm mosolya. A gyermekek most sehogy sem szerették.

Az utolsó napon, asztalbontás után, Emma így szólt Etelkához, Lacziكához:

— Jertek, gyermekek. És bevonultak ők hárman a színész nő szobájába. A nagy láda nyitva állott. A táskák is, meg a bördöndök is készen állottak a csomagolásra.

— Itt voltatok nálam, a mikor a holmi-mat kirakosgattam, most azért hitalak, kedveseim, hogy nézzétek, hogyan rakosgatom megint ládába, táskába ezt a limlomot.

— Mikor utazik? — kérdezte Etelka borzongva.

— Holnap reggel, édesem.

— Kikísérem a vonathoz.

— Én vele megyek! — mondotta Lacziكا.

(Folytatása következik.)

MAGYAR ŐSZ.

Tépett levélke repked a légben. Keringve hull le lábamhoz éppen: Testvére ott csüng még a fa ágán, Holnap az is hull beteg, árván.

Az őszirózsát tépi a szellő, Alkonya holnap annak is eljő; Fonyyadó szirma ott hever árván, Már több a földön, mint a virágán.

Fáradtan jár a nap is az égen, Nincs az a lángja, a mi volt régen. Fénye hunyóban, sugara bágyadt, Mintha pihenni keresne ágyat.

Változatlan csak heve a dalnak... — Oh ti irgalmas égi Hatalmak! Új tavasz vártán hagyjatok élni, Lángolni, égni, s tovább remélni. Tovább remélni!

Zoltán Vilmos.

TÜNETEK ÉS TÜNÖDÉSEK.

© Bölc Leó byzanci császár a világ első katonájának tartotta a magyart. Ennek nem szavakkal adott kifejezést, hanem — tettel. Taktikát írt a saját hadserege részére, ebben előadta, hogy minő a magyar hadsereg felszerelése, fegyelme, harcmódora, s aztán elrendelte, hogy az ő csapatainál is mindez így legyen. Még a kisjelentőségű dolgokban is a magyar példa után akart igazodni. Nemcsak a sereg tagolását s a harczra való felállítását javasolta a magyar minta szerint, hanem behozta a kengyelvas használatát, — a mi nyugaton akkor még ismeretlen volt, — patkót veretett a lovak lábára, s a lovasok nyeregtarisznyájába tűzszerszámot tétetett, a hogy a magyarok is tesszik. Sőt testhezálló újjas «kabátot» adott katonáira, a mely azután divatba jött Konstantinápoly polgári osztályaiban is, s görögül is «kabad» lett a neve. (S ez utóbbit illetőleg talán ép az ő példája után indult századok múlva Nagy Péter orosz czár, mikor elrendelte a magyar szabású ruha viseletét.)

És ennek a magyar nemzetnek évszázadok óta nem volt nemzeti hadserege!

Mikor Horthy csapatai bevonultak a fővárosba, mintha a régi időknek dicsősége, s az eljövendő koroknak reménye jött volna velök.

A tökéletes harczos megjelölésére a magyar nyelvben két olyan kifejezés van, melynek egyenértékű szava hiányzik a többi európai nyelvekben. Az egyik: *dalia*. A másik: *levante*. Többet jelent mind a két szó, mint a nyugateurópai népek lovagja. Jelenti ugyan a gáncs és félelem nélküli lovas harczost is, de azonfelül még egyéb tulajdonságokat is jelez. Jelenti egyszersmind a férfias szépséget, a dőlczeg fiatalságot. Valami melegség és büszkeség is árad ezekből a szavakból, s az ép magyar leányszív nagyot dobban, mikor kijejtik előtte ezeket a kifejezéseket.

És nem-e figyelemreméltó dolog, hogy míg a többi nyelvekben erre a fogalomra egy kifejezés sincsen, azalatt a magyarban kettő is létezik. Úgy érezzük, mintha a Horthy csapatai csupa daliakból és csupa levantékból állának. Látásukra nemcsak a leányszívek dobbantak meg. Meg voltunk hatva egészen a könnyekig mi öreg férfiak is!

Hozsanna!

Égészen a Habsburgok koráig a magyar nemzet katonai alapokon van fölépítve és katonailag is van szervezve. A nádorispán nem csupán a közgazgatásnak és kormányzásnak legfőbb feje, hanem az ország katonaságának is fővezére. Az országbíró vagy a kincstárnok nemcsak a lefontosabb perekben dönt, s az ország pénzügyeit kezeli, hanem bandériumokat is tart fenn s azoknak

élén vonul a háborúba. Maguk a főpapok is, nemcsak a gondjaira bízott híveknél lekipásztorai, hanem hadvezérek is, a kik annak kötelezettsége mellett kápják javadalmait, hogy nagyszámú seregeket tartanak fegyver alatt.

És a magyar nemzetnek ebben a korszakban dicsőséges háborúk láncolatából áll a története. Az ország pedig nagy, hatalmas és gazdag. Vanak idősakok, mikor a magyar királyt tartják Európában a leghatalmasabbnak; idegen uralkodók járnak udvarlására, keresik barátságát, rimánkodnak segítségéért.

S a nemzet ebben az időszakban művelődés dolgában is lépést tart a többiekkel, kereskedelme pedig jelentősebb, mint bármely más országé.

S tegyük még hozzá egyet. Azt, hogy a magyar nemzet katonai hatalmának tetőfokán sem volt békebontó természetű. Védte határait és szabadságait; nem tért ki a ráerőszakolt harczok elől, de mióta felvette a keresztséget, sohase kezdett háborút pusztán hódítási vágyból vagy más népek leigázása czéljából.

el, mely valami új és meglepő berendezésben vagy eljárásban felülmúlja az ellenséget. Nagy Sándor mindössze negyven ezer katonával kelt át Ázsiába, hogy meghódítsa a világot, de tizenhatszoros falanxba osztotta a gyalogságát, a milyennel sohase állott szemben a perzsa sereg, s melyen nem tudott áttörni a lovasság. Julius Caesar a légiórendszernek köszönhetően nagy sikerrel, s annak az intézkedésnek, hogy azonnal elkerítette a tábornak, a hol megszállott. XII. Károly svéd király a vág-tában való lovasrohamot hozta be, a mit nem alkalmaztak előbb. Napoleonnak nemcsak stratégiája volt zseniális, de alkalmazta a szétszórt csatározást is, melyet gyávaságnak minősítettek az ő előtte élt hadvezérek. A mostani háború végküzdelmeibe pedig beleszóltak a tankok.

Őseink is hoztak be a harczászatba oly újítást, melylyel megelőzték ellenségeiket. Mint Bölc Leó és a görög írók tanítják, kettős, sőt hármas tagolásban állították fel seregeiket. Az első sorban lazán voltak felállítva az íjászok, mögöttük egy nyíllövésre állottak a zárkóztott tömör sorok, melyekre amazok a nyilak kilövése után visszahúzódhattak. S fegyelmök is olyan volt ezeknek a csapatoknak, a mely abban az időben párja nélküli volt. Nem csak a görögök tanúsítják ezt, hanem a sanctgalleni krónika is, melynek Heribald nevű barátja szemtanúja volt viselkedésüknek.

De mindez egymagában nem magyarázza meg őseink összes sikereit. Azonfelül még hadierényekkel is kellett ékeskedniök, hogy meghódítsák ezt az országot. És hogy meg is tartásák, a mit Attila húnjai is tudtak.

Hunyadi Mátvás volt tudvalevőleg az első, a ki állandó katonaságot szervezett. — a fekete sereget. Utána több mint két század múlt el, mikor ismét áttértek erre a rendszerre. Az osztrák állandó hadsereg első ezredeit Magyarországon rekrutálták — összefogdosván erőszakkal az ifjakat. Tizenkét évi szolgálat, komisz bánásmód, embertelen büntetések s napi hat krajczár zsold volt a katonasztályrésze. Lenézték nemzetét és nemzetiségét. Ha csak magyarul tudott, altiszt rangot sem kaphatott. A ki nagyobbra tört, annak meg kellett tagadnia magyarságát. Kétféjű sasra, fekete-sárga zászlóra kellett esküdni a szittyja sardjéknek.

S a nemzet osztatlan óhaja, sőt követelése nem tudott még a legújabb korban sem elérni annyit, hogy legalább külsőségekben megnyilvánuljon a hadseregben a magyar nemzet önállósága. Ferenc József még utolsó éveiben is később volt a koronáról lemondani, semhogy magyar zászlót engedjen a magyar ezredeknek.

És ime most vörös-fehérvöld lobogó leng Buda ormán!

Janicsár Sándor, Deák Ferencz kedves «agája» fiatal korában a huszároknál szolgált s a kapitányságig vitte. Öreg korában a képviselőház korelnöke volt. Ilyenforma megnyitó beszédet mondott az ő humoros, kedves modorában: «Huszár voltam, lovon jártam mindig, tengert pedig sohase láttam. De inkább hittem volna, hogy valaha admirális leszek, sem mint azt, hogy a magyar képviselőházban elnökölni fogok.»

Horthy Miklós vizen szolgált, admirális lett, s dehogyan is gondolhatta volna, hogy valaha hadsereg élén, lóháton fog bevonulni Budapestre. És mégis bevonult.

Áldja meg az Isten, hogy megtette!

HUSZÁR KÁROLY MINISZTERELNÖK.

Annál kevésbé pusztán rablási szándékból. És jellemző, hogy mikor Olaszországban a Condottierik zsoldos csapataiban Európa minden népei harczoltak zsoldért és préda fejében, ép a harcias magyarság erre nem volt kapható. Egymás mellett és egymás ellen küzdöttek ott a svájcziai, a cseh parasztok, a németek és a spanyolok, a francziák és a vallonok, sőt az angolok is Hawkwood vezérlete alatt — a kinek sírja a firenzei dómban van felállítva, — ellenben magyar még a spalatói herczeg Merslingeni Werner «nagy kompániájában» sem akadt, pedig ő lejeget érintkezett velök, mert maga is Nagy Lajosunknak állott egy ideig a szolgálatában.

És ennek a magyar nemzetnek évszázadokon át nem volt nemzeti hadserege.

Mikor apáink Árpád vezérlete alatt átkeltek a vereczkei szoroson, harczosaiknak száma alig haladta túl a húszezretet. S mégis elfoglalták ezt az országot, s rettegetté tették nevéket a Don folyótól egészen az Atlanti-oczeánig.

Ilyen katonai sikert csak olyan hadsereg érhet

PÁNCZÉL-AUTÓ A BEVONULÓ MENETBEN.

RAMOCSAY URAM BODZAFÁJA.

Budavár régi történetéből. — Irta Váradi Antal

A kik 1686-ban a budai bástyáról széttekintettek — (hol vannak azok a szemek? Hol azok, a kik onnan széttekintettek?) — odalént, a Duna tulsó partján nyomorult viskók-ból álló kis falut láthattak. Ez a régi Pest.

Mégis öt templom tornyai merednek égnek a nagybárá romokkal éktelen utcákból, s négy kapun át jár ki s be a gyér népesség.

A tizenhetedik század pesti háziurai közül csak huszonhét százalék a magyar. Német háziur volt száz és huszonöt. Tót tizenkettő, rác harminczegy, olasz három.

A város falai négyszögű kövekből voltak rakva, — a mint a régi „Städte-Büchlein” írja. Nyolcz egész és négy fél torony-rondella szakítja meg a falak vonalait. Többnek a nevét is tudjuk. Volt a felső Duna-rondella (még 1730-ban is Pillart főhadbiztos tulajdona). A mai központi városháza udvarán állott a Krautschneider-Rundell, a magyar utcában (a reáltanoda és Károlyi-utca közötti részen) a Szabó-rundella. A kecskeméti kapun túl egy kerekbástya áll, a neve Züller- (Zieller) bastei. Czélos-bástya. Ott, közelében épült a lövőház, — a mai Királyi Pál-utcában. A mai váci-utca végén állott az alsó-dunai rundella. Ennek a szomszédságában nyílt a még 1815-ben is említett

belgrádi kapu, melyet vízi kapunak is nevezték. A mai Molnár-utca végén állhatott.

Pest körül, a budai bástyáról széttekintő török strázsa számos apró falut láthatott, melyeknek ma már nyoma veszett. Ott van a mai fővámházon túl Szentantalfalva. Ott fekszik felfelé, a mai Erzsébet-téren túl új Bécs meg Jenő. Ma már a nevük sincs meg. A régi posta-utca északnyugati végén állott még egy bástyatorony. Ettől kapta a kis utca is „rundell Gasse” nevét. Ebben játszottak a régi magyar színészek.

Az a török strázsa pedig, a ki széjjel nézven a vár magas fokáról, mindezeket látta, nem sokáig nézegethette már a szép magyar síkságot. Budavár napjai meg voltak számlálva.

Elég világos képünk lehet a régi vár belsejéről. A régi honvédfőparancsnokság palotája helyén egy széles árok húzódik, melyen túl a várkastély bejárása van. Felvonó híd köti össze a térrel, melyen hajdan egy kis házcsoport állott, Vicus Sabbati. Szombathely. Ennek emlékét a falon lévő akadémiai köztábla is megörökíti.

Onnét észak felé húzódtak az urak háza, meg a polgárok lakásai. Az utca végén a zsidótemplom s mellette a zsidók annyiszor kirabolt utcája. Akárhányszor kifosztották, mindig újra meg újra megtelt kincsekkel. Az északi kaput szombati kapunak hívták. A legenda szerint annak a falaira voltak kifüggesztve valamikor Toldi Miklós óriási fegyverei.

A széles árok, mely a belső várat a külsőtől elválasztotta, gyéren nőtt fákkal volt szegélyezve. Egynehány fűzfa szomorkodott a parton s közvetlenül a felvonó híd szomszédságában állott egy szokatlanul nagyra megnőtt bodzafa.

A bodza rendszerint bokor, de néha megnő jómagásra. Ez a bodzafa pedig valósággal unikum volt. Beillett elég nagy fának is.

Erről a bodzafáról — melyet évtizedeken át neveztek Ramocsay uram bodzafájának — akarok elmondani egy csodálatos történetet.

Buda körül volt véve a császár hadai által, melyek között vallonok, németek hemzsegték. De volt magyar is elég. És ha nem számra, de bátorságra, erőre ez volt a számottevő rész.

A lakosság reszketve várta az ostromot. Egyedüli fegyverük az imádság, mellyel szorongatásukban vigasztalták magukat. A Nagyboldogasszony templomának csodatevő képe elé térdeltek volna, ha a török meg nem irigyli a szent kép vigasztát a lakosoktól. Magas kőfalat húzott elébe, hogy ne láthassák. De a hívők odatértek a kőfal elé. Imádságuk — úgy mondának — áthatott a kőfalon és eléri az Istenyja szívét.

A jóslat ugyanis úgy szólott, hogy Szűzanya fog segítséget adni Buda várának. Budam Virginis Dabit Auxilium. A szűz adja segítségét, hogy Budát megvegyék.

És csakugyan. A két Mária-ünnep közötti időben — augusztus 15 és szeptember 8-ika között ment végbe az ostrom, melynek két magyar hőse: Petneházy és Ramocsay megörökítették neveiket a történelemben.

Az alatt pedig, míg a seregek ostromra készültek, a pesti oldalon, a mai Kossuth Lajos-utczában — melyet akkor Szent Péter-utczának hívtak, a barátok klastromának kerti kis házában egy barát gyártotta a bombákat és tüzes golyókat, páter Gábriel. Minthogy nagyon érteft a tűzértség minden fogásához, tüzes Gábornak nevezték. Gábriel Ignitus. Ezek a tüzes bombák nagy szerepet játszottak a vár bevételénél.

Szeptember másodikán délután két órakor kezdődött az ostrom. A seregek megindultak a hegyről — melynek lejtőjén a sváb csapatok ütöttek táborn — innét még ma is Svábhegy a neve — s hömpölyögtek a hegylejtő hosszában a völgyön át a vár felé. Megdőrdültek mindenfelől az ágyúk. Felhangzott a csataordítás, „Jézus! Jézus!...” A Tüzes Gábor golyói hullani kezdtek a várra és ritkán hibáztak el céljukat. A lakosság remegve húzódtak a templomokba. Budam Virginis dabit auxilium!...

A MINISZTERELNÖK AZ ORSZÁGHÁZ ELŐTT ÜDVÖZLI HORTHYT ÉS VEZÉRKARÁT.

És az első tüzgolyók egyike rettenetes hatást tett az ostromlott várban! Eppen a puska-poros bástyába esett és — a hagyomány szerint — nem kevesebb, mint nyolczszáz mázsa puskaport robbantott fel. Irtózatos volt a hatása. A Duna kicsapott medréből, a templom falai megremegtek, a várbástya egy része leomlott, a kőfal, mely a Mária-kép elé volt építve, robova bedőlt. A hívők Isten ujját látták a hatásban és buzgón könyörögtek, meg nem rémülve az omladékok zajától. Ugyanez a retentő robbanás kivetette

sarkából a fehérvári kaput s annak fél szárnya csikorogva fordult ki, szabad utat adott a felrohanó seregeknek, melyek előtt Petneházy és Ramocsay rohantak.

Petneházy másfelé villogtatta kardját, Ramocsay a kapun betört és a felvonó híd felé vezette seregét.

Akkor már nagy tömeg török sietett elébük s megállította a rohanókat. Ramocsay harcra keveredett velük s széles kardjával ösvényt vágott a törökök között. Az egyre sűrűsödő török sereg azonban lassankint

A MAGYAR NEMZETI HADSEREG BEVONULÁSA BUDAPESTRE. — BÓDY POLGÁRMESTER ÜDVÖZLI HORTHY FŐVEZÉRT.

A MAGYAR NEMZETI HADSEREG BEVONULÁSA BUDAPESTRE. — MISE AZ ORSZÁGHÁZ ELŐTT.

BÁRÓ LEHÁR EZREDES (AZ AUTO JOBB HÁTSÓ ÜLÉSÉN) CSAPATAIHOZ ÉRKEZIK A BEVONULÁSKOR.

körülvette s elszakította a katonáitól. Azok mindegyre jobban a kapu felé szorultak. Ramocsay el volt vágva embereitől.

Ekkor a kétségbeesés erejével vívott s vágott maga körül. Vagy kilenc török hevert körülötte, de a török had egyre újabb segítséget kapott s már-már emberei kiszorultak a kapun. Ekkor egy nagytermetű török hátulról ráugrott, lerántotta, kaftánt dobott a fejére és embereivel megkötöztette. Még egy perc és Ramocsay nyakán kötéll hurkolódott s vitték a felvonó híd felé. Ott rádobták a kötéll végét a bodzafára és kezdték húzni feléle.

Ezt meglátták emberei a kapuban. Nosza, még egy kétségbeesett erőfeszítés s berobbant megint a várba. Vágták, törték a törököt s éppen a kritikus pillanatban értek urukhoz, a ki már a fán függött. Egyik embere kardjával a kötéllre vágott s lementszette a már függő Ramocsayt. A vezér lezuhant, de emberei által élesztve csakhamar talpra állott, lefejtette magáról a szoros kötelet és orosz-láni dühvel támadt a törökökre, a kik akkor már a felvonó hídon át menekültek a várkastély belsejébe.

Utánam, fiaim!
S egy ugrással át a hídon, nyomukban! Nem maradt ott elve török egy sem.

Mialatt Petneházy egyfelől, Ramocsay másfelől vágta a maga zászlója érczhegyét a falba, Buda a miénk lett.

Következett a nagy dúlás, rombolás, törökök keserve és rabbá tétele.

A diadalmas vezérek büszkén lovagoltak fel a várba s Buda tornyairol, valahára, harmadfélszáz esztendő után megint eltűntek a félholdak és megzendültek a harangok.

Ramocsay uram pedig azontúl — így mondja a krónika — nap-nap után reggelente odatért a bodzafa tövébe és áhítatosan imádkozott. Még pedig igen sokáig. Az ő élete fonálát hosszúra nyújtotta a végzet. Ramocsay sokáig tartott, míg nyugodni tért a budavári temetőbe, melyek egyike akoron a Nagyboldogasszony temploma körül terült el. Ez az úgynevezett várbeli második temető, melyről idézem a forrást, nehogy csak regélni látszassam:

„A második temető a Nagyboldogasszony temploma szentélye körül, tehát annak keleti részén, szintén fakerítéssel lett körülveve. Ebbe gyakorta történtek temetkezések is. Többek között itt nyugosza siri álmát ama hős, ki első hatolt az ostrom alatt a vár belsejébe, a keresztények zászlajával; az agg bajnok, Ramocsay.

A plébánia naplója és a halottak anyakönyve a következő adatokat jegyezte fel és tartotta meg számunkra évszázadokon keresztül:

„1746. évi július kilencedikén hűnytt el agykori elgyengülésben nyugalmazott kapitány Ramodschay (sic!) életének száz és

ötödik évében, ki is Holzer atya által ugyanazon hónap 10-ikén a templom melletti temetőben helyeztetett el. O vala az első, ki Buda bevételénél zászlót tüzött a falakra.”

Még sokáig állott a bodzafa, melyen a hős egy pár pillanatig függött. Aztán lassan megkorhadt és a tizenhatszadik század vége felé, mikor a Mária Terézia által újra építettet királyi palota elkészült, a felvonó híddal együtt eltűnt.

Ramocsay uram pedig ma is ott alussza siri álmát a vár földében, a bástya szomszédságában, a Nagyboldogasszony temploma körül, a melynek falait évszázadok földindulásai rázták, de nem tudták ledönteni.

MI KÉSZÜL A MÜTERMEKBEIN?

Látogatás Stróbl Alajos mesteriskolájában.

II.

A szobrászati mesteriskola körül már tél van. Az Epreskertben lombjukat veszítették a fák, a vigyorgó Faun mosolygása is szomorú és Napoleon, a kit egy tizenégy esztendő gyermek faragott ki a carrarai bányában, szintén olyan őszies néz a sárguló levelekkel teleszórt földre. Az ember bokáig jár a sárban, a mig egyik műteremtől a má-

CSERNOCH HERCEGPRIMÁS MEGÁLDJA A HADSEREG ZÁSLAIT.

A MAGYAR NEMZETI HADSEREG BEVONULÁSA BUDAPESTRE.

sikig eljut. Néhol zárva az ajtó, itt ma nem dolgoznak. A gipszöntő műhely üres, az öntőmester csak akkor látogat el ide, ha gipszhez jut. De ez ritkán fordul elő. Radnai tanár iskolájában a növendékek agyagból fejekeket gyúrnak, szombatonként aztán levagdossák a szürke agyagot a lécekről, bedobálják a nagy ládába és hétfőn kezdődik újra a munka. Hja, most még az agyaggal is takarékoskodni kell.

Stróbl mester fűgén siet elő a műterméből, a mikor az ajtó nyílását hallja. Vékony, fehér dolgozó kabát van rajta, ő nem fázik, de azt már nem enged meg, hogy én levegyem a kalapomat. Szó sincs róla, kissé hideg van a műtermében.

Panaszkodik, hogy külföldi márványhoz nem lehet hozzájutni. Csak magyar márvány áll a művészek rendelkezésére. Igaz, hogy ez is egyszerű és gyönyörű dolgokat lehet vele produkálni.

Stróbl Alajos műterme meglehetősen tele van. Szébbnél-szebb művészi alkotásokkal. A művész éppen egy művészi szempontból felette érdekes domborművön dolgozik. A dombormű Merfeld gróf fejét ábrázolja. A fiatal gróf a harctéren esett el, közvetlenül előtte explodált egy srappel és a zúnder ölte meg őt. A gyilkos srappel is belekerül a szoborműbe, a hüvely mécsként fog szerepelni és a mesternek ez az újszerű művészi megoldása a szemlélőben nagyon mély benyomást kelt.

Több mellszobron dolgozik még a mester. Izsó Miklósnak, azután a nagy betegségéből most felgyógyult Szinyei-Merse Pálnak alakját faragta ki, valamennyit magyar márványból. Ugyancsak ruszkabányai márványból készült el a már majdnem teljesen kész gyönyörűsége Vénusz-fej, továbbá Benczúr Gyulának, Munkácsy Mihálynak, Schulek Frigyesnek és Hubaynének mellszobrai.

A mester ezekkel a szobrokkal foglalkozik most, ezeken végzi az utolsó simításokat. Szorgalmasan dolgozik műtermében, fiatalos erővel, nagy tervekre készülve.

A mesteriskola művészei szintén nagy szorgalommal munkálkodnak. Mind a hárman visszakapták most már műtermeiket, melyeket a kommunizmus alatt elvettek tőlük és azoknak adták oda, a kiknek művészete egyedül a népbiztosok igényeit elégítette ki. Ezeknek a tehetségtelen dilettánsoknak emléket őriz még ugyan a műterem egy-egy sarka, a hol idomtalan gipszfigurák hevernek, de a műterem többi részében már visszakapta otthonát a művészet.

Rajky István, a ki Münchenből került a mesteriskolába, egy amazon-torzón dolgozik.

A márványszobornak egyes részei már előre haladott stádiumban vannak. A művész hónapokig lesz elfoglalva ezzel a munkával és alkalmasint majd csak akkor lesz ideje ahhoz, hogy kifaragja azt a gyönyörű Vénusz-szobrot, a melynek gipszöntvénye a napokban került ki a műhelyből. A művésznek van egy nagyszabású terve is, egy dísz-kút, a melynek agyagból konstruált vázlata el is készült.

Rajky panaszkodik nagyon, hogy a szobrászok munkája elé ezer akadály gördül. Gipsz nincs, bronz még kevésbé van és az érczöntők nem áttalnak nálunk ezerötszáz koronát elkérni egy akt bronzbaöntéséért akkor, mikor ugyanez a munka Németországban legfeljebb ha kétszázharmincz márkába kerül.

Schönbauer Henrik, a ki szintén Münchenből került ide, egy Madonna-fejen dolgozik. Verocchio után készíti a Madonnát, de a szobában levő vázlatok azt mutatják, hogy ennek a művészembernek nem ez a zsánere. Ezzel nem azt akarjuk mondani, mint hogyha ezt a feladatot Schönbauer nem tudná jól elvégezni, de bizonyos az, hogy az életből vette jelenetek sokkal jobban meghihetlik végsőjét. Láttunk vázlatokat a műteremben, a melyek igazán nagy tehetségre vallanak. Kivétel nélkül olyan tárgyú vázlatok ezek, a hol valaki munkával van elfoglalva. A munka megörökítése ambicionálja úgy látszik legjobban a művészt. Az egyik vázlaton egy embert látunk, a ki derékon tör ketté egy fát, a másikon kidagadt izmokkal próbál az alak felemelni egy követ, később egy figura vizes korsót visz a fején. Az agyagból készült kis vázlatokon és a gipszbe öntött figurákon szembe ötlök a művész testismeretének — nem a sablonos értelemben vett anatómiának — nagyszerűsége. Olyannak faragja az embert, a milyen az ember.

Varga Oszkár vázlatai szintén elsőrangúak. A művész ezidőszent egy Beatrix-fejen dolgozik, nem modell, hanem valamelyik klasszikus mester munkája után vési márványba Mátyás hitvesének klasszikus fejét. A művészek nagyszabású tervei vannak, napközben ezekhez készít vázlatot. A vázlatok azt mutatják, hogy Varga Oszkár nagyobb dolgokat fog még produkálni.

A szobrászokról természetesen kevesebbet hall a publikum, mint a piktorokról. Az ő mesterségük kétségkívül hálátlanabb is. A mig a festő aránylag sokat produkál, addig a szobrász bizony hónapokig, sőt néha esztendőig dolgozik egy-egy munkáján és innen van az, hogy a szobrászok munkásságáról beszámolva nem nyújthatunk olyan változatos képet, mint a hogyan tettük és teszszük azt a festőknél. Paál Jób.

STRÓBL ALAJOS MÜTERMÉBEN IZSÓ MIKLÓS SZOBRÁT FARAGJA.

VILÁGOSSÁG.

Regény.

(Folytatás.)

Irta HENRY BARBUSSE.

Nagynehez tovább ment az elnemt soroktól: sanda fenyegetés villogott gyának pillantásaiban. Egy percczel később mellettem haladt el s én észrevettem, hogy kezei még mindig reszkettek: és végtelenül meghatótt, mikor megláttam a szemében csillogó könnyeket.

Ott jár-kél a harci készülődések zúgavarában, bosszús arc kifejezésével alig tudva ellelezni visszafojtott haragját. Déróulde-re hivatkozik, azt mondja, hogy a bizalom ép annyira szükséges, mint minden egyéb. Örökös kábulatban él és azt hiszi, hogy senki se gondolkozik úgy, mint ő. Viselkedése szemelláthatólag hat a katonákra, mert a tömegek, bármit mondjon is róluk az ember, mély, nemes és mindig felhasználható ösztönöket rejtenek magukban.

A kapitány — bizony elég szigorú és a legkisebb szolgálatbeli hanyagságért lecsukta az embert, — igen jól egyensúlyozott lélek volt; felismerte az őrmester páratlan szellemét, de ő maga nem volt olyan lelkes. A kapitány, a kinek a költségén én vissza-

jöttem, meg tudta ítélni az embereit. Rólam azt mondta, hogy lelkiismeretes, jó katona vagyok és hogy sok hasonló emberre volna szükségem.

A hadnagyunk igen fiatal volt még, kedves, jó fiú.

— Derék kis gyerek, — mondogatták, a kik már ismerték. Más tiszt agyonrémit, ha beszél vele s beléd ragasztja a félelmet. Ő pedig szép csöndesen elbeszélget veled, ha még olyan barom vagy is. Ha magadról, vagy az otthonlétéről mesélsz neki, végighallgatja a mondatokat; pedig, öregem, biztos, hogy nem is érdekli.

Jófeően bizsergette vérünket a vénasszonyok nyara s mi egy másik falu földjét tapostuk. Egy napon, emlékszem, magammal húztam Margat-t (javában átkozta a helybeli fűszerezést, a ki itt konkurrencziára nem akadva, könyörtelenül kifosztja a vevőket) s aztán vele együtt bementem egy a minap összelőtt házba. A gerendázat egész meztelen volt és a fényvel és gipsztörmelékkel teli épület úgy ingott, mint egy csónak. Bemáztunk a szalonba: a ház puszta rom volt már s kihalt belőle a zárt szobák vonzó rejtelme. A teremben még meg voltak a kényelem és a fényűzés maradványai: egy zongora, feltépett hurok kifordult nyálábjaival; egy szekrény, düledező és korhadó faalkotmány, mintha most ásták volna ki; fehér mészporral behintve szomorkodott a parkett, aranyozott farudacsakkal, nyitott könyvekkel és törékeny cserepekkel teli szőrva, melyek csikorogva roppantak össze lépéseink alatt. A kitorrt ablak egyik sarkából lecsüngő függöny olyan volt, mint egy vergődő óriás denevér. A kettépedt kandallón csak egy tűkör maradt épen keretei között.

Egy perc alatt lelkünk mélyéig egyenlővé válva s szinte elbűvölt megütőközéssel állottunk meg a hosszúkás tűkör szűz érintetlensége előtt. Teljesen sértetlen volta mintha testet adott volna neki. Felkaptunk egy-egy darab téglát és bezúztuk, összetörtük, teljes erőnkkel, nem is tudva, miért. Aztán leszaladtunk a csillogó csigalépcsőn, a hol a sűrű törmelék-réteg egészen elfedte a lépcsőfokokat. Lent egymásra néztünk, még lihegve, de már szegyenkezve a barbár tett miatt, a mely oly gyorsan kiölte lelkünket és vezette karunkat.

— Mit akarsz! Legyen az ember újra ember, — mondta Margat.

Mivel nem volt semmi dolgunk, hát letelepedtünk. Beláttuk az egész kis völgyet. Nagyon szép nap volt.

Margat ide-oda jártatta szemét; homlokát összeráncolta és szidni kezdte a falut, mert

KÉSZÜLŐ SZOBROK STRÓBL ALAJOS MÜTERMÉBEN.

MI KÉSZÜL A MÜTERMEKBEIN?

SCHÖNBAUER HENRIK MÜTERMÉBEN.

nem hasonlított az övéhez. Micsoda bolond gondolat úgy építkezni, mint itt szokás! Nem találta jónak a templomot se: suta az alakja és a toronynak itt kellene állni, nem amott.

Orango és Rémus jöttek most hozzánk s ők is leültek a sűrűsödő esteli napfényben.

Igen messziről, mint valami fehér cserje, felvillant egy gránát-robbanás. Nevetünk a nagy távolság miatt ártalmatlan lövedék. Rémus a következő jó megfigyelést tette:

— Abban a percben, hogy nem ide esett, az ember szinte azt mondaná: mindjárt tudtam, hogy máshová fog lecsapni, ugye?

E pillanatban, úgy 500 méterre tőlünk, lent a falu alján egy fakó füstfelhő tűnt elő és utána tompa dörög hömpölygött fel a magaslattig, a hol mi ültünk.

— A falu alját lövik, — konstataulta lakónikusan Orango.

Margat, előbbi gondolatait követve, felkiáltott:

— Persze ez sem a fűszeresbe csapott, a vén dög; biztosan tudta, hogy pont a falu tulsó végén lakik. Milyen kár! Megveszek valamit, megadom, a mit kér érte, de ő még hozzá teszi: „Ha nem vagy vele megelégedve, fordulj fel, fiam”... Ó, milyen kár! Söhajtott és hozzá tette:

VARGA OSZKÁR MÜTERMÉBEN.

MI KÉSZÜL A MÜTERMÉKBEN?

— Ó! a kereskedők!... okosabbak, mint mi! „Ti többiek csak kínlódotok, dögöljétek meg, — én ezzel nem foglalkozom: nekem a haszon kell!”

— Mért szórod most oly szörnyen a piszkot erre a fűszeresre, mikor a kereskedők mindig ilyenek voltak? Továbbá az egész társaság.

Rövid csend után Rémus köhécselt, hogy hangja kitisztuljon, aztán így szólt:

— Én is kereskedő vagyok.

Margat egyszerűen felelte rá:

— Mit akarsz, öregem... Jól tudom, — ej, hagyd el, — jól tudom, hogy a földön mindennél nagyobb úr a haszon!

— Az istenit, pajtás, ez biz' így van, — felelte Rémus.

Egy nap, mikor szalmát hordtunk a lakatnyába, egyik meggörnyedt társam mellém lépett s menetközben megkérdezte tőlem:

— Szeretném, ha megmagyaráznád: miért nincs nálunk igazság? A kapitánytól szabadságot kértem, egész jogosan, mert felmutattam neki egy levelet, mely szerint a nagy-néném beteg s a napokban várják a halálát. „Ezzel nem teszel bolonddát!” felelte. „Mert a nélkül is az vagy” — mondtam rá magamban. Most hát felelj! Mikor a háború megkezdődött, mért nem kezdődött meg egy be-

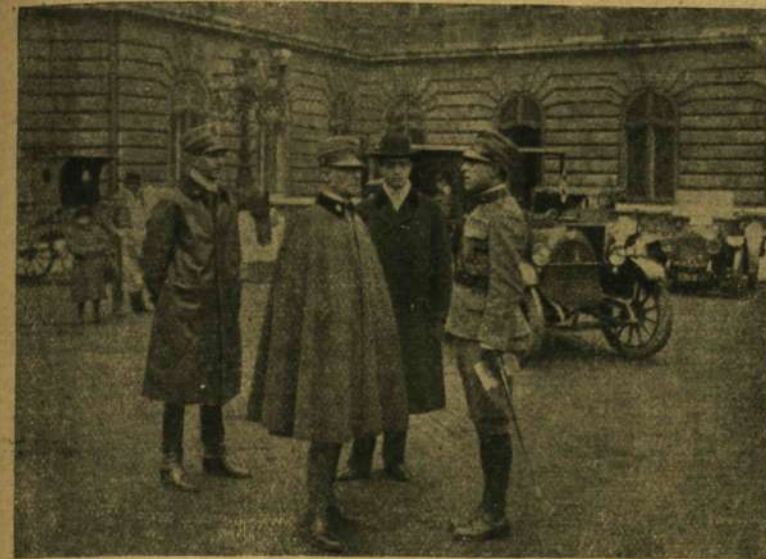

RAJKI ISTVÁN MÜTERMÉBEN.

csületes igazságszolgáltatás is minden ember részére, mikor meg lehetett volna csinálni, hiszen senkise mondta volna, hogy: „Nem akarom”? Miért van ez épen megfordítva? És nem kell azt hinni, hogy itt csak én rólam van szó; hát a nagy gyárosok, a kik — mióta ez az emberölés folyik, — naponta száz frankkal is többet keresnek, s hozzá fiatal bőrüket se koczkáztatják? — és azok az elegáns frontmögött lógók, a kik tiszter olyan erősek, mint ez a sereg, félig agyoncsigázott népfölkelő, a kiket még máig se rendeltek vissza? — és azok az úri csirkefogók a városokban, a tyúkokkal, gyöngyökkel és pezsgővel, a kiktől Jusserand mesélt nekünk?

Azt feleltem, hogy a tökéletes igazság lehetlenség és hogy a dolgok nagy együttetését kell tekinteni. Később emez azt mondta, hogy én elzárkóztam bajtársam fonák, de tiszta és igaz kérdései elől és hagytam, hogy egyedül keresse a fényt.

Ezen eset folytatásaként unalmas napjaimban megpróbáltam összegezni a háborúról való gondolataimat. Nem sikerült. Egyes dolgokban bizonyos voltam, de csak azokban, a melyekben mindig az voltam. Tovább nem jutottam. Rábízom magamat vezetőimre, a kik bizonyára az állam eszét képviselik. De néha sajnálom, hogy nincs lelkiismeretnek egy olyan direktora, mint valamikor Bonás volt.

AZ OLASZ MISSZIÓ TAGJAI A NEMZETI PALOTA UDVARÁN.

AZ AMERIKAI GYERMEK-SEGÉLYAKCIÓN MEGNYITÓ ÜNNEPÉLY.

Egyébként a körülöttem lévő emberek — kivéve ha valami egyenes érdek nem vegyül a dologba, vagy ha néhány nagyszájú nem önti magából terjedelmes ujságcsikkkel megrakott elméleteit, — érdeklődésüket minden nagyon távoleső vagy mély probléma iránt elveszítve, fásultan élnek a kikerülhetetlen sors igájába lánczolva, mely elsodorja őket. Bölcsen tudják, érzik, hogy a közvetlen közeli ügyeken és a személyi kérdéseken túlemelkedni nincsen se tudásuk, se erejük.

Egy este, a mint visszatértem az istállóba, a hol aludni szoktunk, társaimat a szanaszét szórt szalmarakásokon végignyújtózva, csöndes beszélgetésben találtam; mindnyájan egy véleményen voltak. Az egyik épen befejezte a beszédét:

— Ha menni kell, hát menni kell; ez elég.

De Termite a közös vaczkon, mint egy majom, összekuporodva vigyázott. Felemelte szőrös fejét, megrázta magát, mintha kelepeze fogta volna meg, elkezdte rázni az öklén levő rézlemez és végre így szólt:

— Nem, ez nem elég! Gondolkozni is kell, de a magad eszével, nem a másokéval.

Körülötte szórakozó arcok emelkedtek fel, mialatt ő bele kezdett meghatározhatatlan elmélkedéseibe.

— Figyelem! ti, többiek! a militarizmusról fog beszélni, — jelentette ki az ugrifüles Pinson, a kinek éber szellemét már régebben észrevettem.

— A militarizmus kérdése, — folytatta Termite.

Kacagni kezdtünk, látva a kőzos törpét, a mint az esti szalmán harciba kezdett az emberiség és a társadalom nagy szavaival, miközben a padlásablak pókhálófűgönyein ugrádozott furcsa, kínai árnyéka.

— Azt akarod mondani, — kérdezte egyikünk, hogy a boche-ok nem militaristák?

— Dehogynem, az istenit! Persze, hogy azok! — ismerte el készségesen Termite.

— No, most bedugultál! — sietett megállapítani Pinson.

— Én, öcsém, — szólt most egy öreg népfölkelő, a ki derék katona volt, — én nem keresem a dolog bibéjét olyan messzi, mint te; nem is vagyok olyan lóköb, mint te. Tudom, hogy ide dobtak bennünket, nem azért, hogy mindent tudni akarjunk, hanem hogy nyugodtan várjunk s mindenkihez jó szívvel legyünk. Hát például mifélek, Creuse-ben, tudom, hogy...

— Tudod?! Dehogy tudod! Semmit se tudsz! — kiabált örjöngve Termite. — Te csak egy jámbor kis háziállat vagy, mint a többi néhány millió. Ők egyesítenek minket, de aztán szétválasztanak. Ők azt mondják nekünk, a mit akarnak; vagy nem mondanak semmit; és te elhiszed. Ők azt mondják: „Most! most álld meg aztán a sarat!”

— Ok...

Éreztem, hogy lassanként felingerel Termite ellen ugyanaz az ösztön, a mi a minap Brisbille-jel, a cimborájjával összeakaszkodott. Közbeszóltam:

— Kik azok az ők?

— A királyok, — felelte Termite.

E pillanatban Marcassin árnyéka tűnt föl a kis utca szürkéségében, a mely tanyánkkal szomszédos volt.

— Vigyázz! Itt van a hájas, fogd be a szád, — tanácsolta jóakaratóan egy jelenlevő.

— Sose féltem kimondani, a mit gondolok! — jelentette ki Termite, miközben egészen elhalkította hangját és átkecmergett a szalmán, mely a szomszéd istállót elválasztotta a miénkétől.

Újból felnevetünk. Margat elkomorodott:

— Mindig lesz két fajta ember, — monddta, — és most is van: a ki zsörtölődik és a ki engedelmeskedik.

— Miért állott be katonának ez a figura?

— Biztosan nem volt otthon mit ennie, — felelt a népfölkelő, tolmácsolva az általános meggyőződést.

Igy beszélvén a vén katona ásitott, négykézlábra állt, elrendezte maga alatt a szalmát és hozzá tette:

— Mi csak ne tegyünk semmit; bízzuk ezt másokra. Különösen, ha ennek így kell lennie.

Az elalvás ideje már eljött. Elöl és oldalt az istálló nyitott volt. De nem volt hideg.

— Elmúltak a rossz napok. Nem látjuk többé viszont őket.

— Végre! — mondta Margat.

Kinyújtóztunk, szorosban egymás mellett. A ki a sötét sarokban feküdt, elfújta a gyertyát.

— Csak itt volna már a háború vége! — mormogta Orango.

— Csak elfogadnák kérvényemet a kerékpáros századhoz való áthelyezés ügyében, — mondta utána Margat.

Mindenki hallgatott, elmondva magában ugyanezt a nagy, homályos imát és néhány más, Margatéhoz hasonló rövid imádságot. Beburkolóztunk a szalmán édesen a hulló éjszakába; lehúnytuk a szemünket.

A falu alján, a hosszú, rózsaszín házban lakott egy csinos majorosné, a ki szemével hunyorítva mosolygott ránk. Alig voltunk kinn az esőből és a ködből; de e napokban már az esztendő fiatal melege fűrésztött s egész lelkem a szememben égett, ha ő rá néztem. Kis orrocskája volt és nagy szemei; ajka fölött és nyakán könnyű szőke pihe, mint megannyi vékony aranyzál. A férje már bevonult. Udvarolt neki mindenki. Ő mellettünk elhaladva, rámosolygott a katonákra, szívesen elbeszélgetett az altisztekkel és a tiszt passage valami homályos tiszteletet keltett föl benne. Rá gondoltam és elfelejtettem Marie-nak írni.

A szép majorosnéról beszélgetve, sokan megkérdezték: „Lehet valamit kezdeni vele?” De sokan felelték: „Semmit se lehet.”

Egy különösen tiszta reggel, a csürben elfogyasztott leves után, a többiek azzal voltak elfoglalva, hogy hasukat fogták nevetükben egy részeg ficzkó körül, a kivel évődtek, a kit rángattak és időnként borral

fecskendeztek be, hogy részegségét tovább élvezhessék. Ezek az ártatlan multságok, milyeneket máskor Termite-nek a militarizmusról és a világegyetemről tartott értekezései provokáltak, nem tartottak vissza és kimentem az utcára.

Lefelé haladtam a kövezett úthajlason. A kertekben és más zárt helyeken sok-sok tavaszi rügy nyujtogatta ki még csukott, picinyke, zöld kezét, és az almafákat elborította a virágok fehérsége. Az eltört tavasz láza látszott mindenütt. Megérkeztem a rózsaszín ház elé. Az asszony egyedül állt az úton s az egész napfényt magába szerette volna szívni. Tétováztam. Elmentem mellette... Lomha ellassúdás szállt lábaimba, megállottam és visszamentem a kapuhoz. Beléptem, csaknem akaratom ellenére.

Egyszerre fény! A vörös konyhakövezetbe egy négyzögletes, ragyogó síkot hasított a nap. A serpenyők és víztartó-tálak csak úgy csillogtak.

Itt volt! A levezetőcsatorna mellett állt, meztelen nyakkal és meztelen karokkal, vékony, ezüstös vízszugart eresztve egy fénylő vödörbe, a zománcos verőfény vörös visszafénye és a rézedények aranya közt. Bőrét az üvegek zöldes ragyogása áztatta. Meglátott és mosolygott.

Tudtam, hogy mindig mindenre rá szokott mosolyogni. De most egyedül voltunk! Bolond vágyakozás támadt bennem. Volt bennem valami nálam erősebb, a mi megsértette a képét. Pillanatról pillanatra szebb lett. Húsos ruhája kitérte szemeim elé formáit és fényes faczipóin reszketett a szoknya. Néztem a nyakát, állát, ezeket a rendkívüli igéreteket. Erős illat burkolta vállait s ez olyan volt, mintha testének igaz valósága volna. A nélkül, hogy beszélni tudtam volna, valamitől kényszerítve, közelebb léptem hozzá.

Kissé lehajtotta a fejét; szemöldökei összefolytak sűrű hajfonatai közt; nyugtalanság szökött szemeibe. Hozzá volt szokva az elkáprázott emberek gyermekies mimikájához. De nem az én számomra teremtették! Egyszerre csak megütött száraz kacagása s ő, tovatűnve, becsapta orrom előtt az ajtót.

Rányítottam; követtem egy hangárba. Hebegtem valamit; éreztem jelenlétét és feléje nyujtottam kezemet. Kisurrant; örökre eltűnt előlem...

De egy iszonyú esemény megállította!

Mennydörgő robajjal hajoltak össze a plafon és az oldalfalak, a mennyezetbe ijesztő ablak hasadt bele és mindent fekete tűz borított el. És mialatt engem valami forró szél a falhoz csapott, szemem égett, fülem zúgott s kalapács dolgozott agyvelőmben, és míg körülöttem téglák repedeztek és röpödtek, észrevettem, hogy a fantasztikus vörös-feketébe burkolt asszony felemelkedik és megfordul; ruhájából és ingéből fehér és vörös színek villantak elő; és valami borzalmas dolog, a meztelen, kifordult belekből, mintha lába lett volna, váratlanul arcomba ugrott s számát a vér ízével töltötte meg.

Csukló hörgések szakadtak ki számból. Berondítva az iszonyú csóktól, a pokoli öleléstől, mely összevonta a gyönyörű asszony felé még mindig kinyújtva tartott karomat, kifelé indultam a gőz- és hamufelhők forgatagából, a rettenetes robaj méltóságosan tovább hömpölygő morajlása közben; a falak, a merre mentem, ép úgy tanorogtak, mint jó magam. Mögöttem összedől az egész ház. Lehulló kődarabok horzsolnak, míg az ingó talajon menekülni igyekszem; mögöttem az omladékok csikorgása s a folytonos zuhanások zaja mint valami viharos szárnycsattogtatás hallatszott ki a sűrű porfellegből.

Egész szélrohamban csapott ide. Némi távolságban katonák kiáltottak egy kis kettérepedő házikó előtt. Nem közeledtek az itt ott feltörő roppant recsegések és a köröskörül röpködő szilánkok miatt. Egy fal tövéből nézték, hogy tűnik elő újra a házikó a ködlő füstboltozat alól, a csinált fergeteg villámlo fényében.

— De hiszen csupa vér vagy! — mondta zavart pillantással az egyik.

Bután, még mindig benuktan néztem erre az összemorzolt csontokkal és gerincczel teli emberi házra.

Hosszában repedt ketté, egész homlokzata a földön hevert. Látni lehetett a szobák belsejét, melyet egy rövid pillanat felegett; a kandallók geometrikus vonalait; egy párna úgy feküdt az ágy maradványain, mint csontvázon a bél. Az emeleti padló megmaradt s ott láttuk két tiszt hulláját, szétszaggatva s hozzá szegezve az asztalhoz, a hol épen reggeliztek, mikor lecsapott a mennykő: finom reggelijük lehetett, mert az abroszon poharak és egy üveg pezsgő is volt.

— Norbert hadnagy úr és Ferrière hadnagy úr!

Az egyik hulla még mindig állt, mosolygott elerdült állkapcsával, melyet a fejébe szakadt repedés kettéhasított, — egyik karját magasra emelve tartotta egy ünnepi gesztussal, melyet már sohse fog többé befejezni. A másik, érintetlen, szép szőke hajú fiú, az asztalnál ült, rákönyökölve az abroszra, mely piros volt, mint egy drinápolyi szőnyeg; borzalmas látvány volt, a mint figyelmesen nézett barátjára, aludt vérrel bemocskolt arczával és szennyes foltoktól elborítva. Mintha az ifjúság és életöröm szobrai lettek volna, berámázva a Borzalomba.

— Egy harmadik is van még! — kiáltott valaki.

Ez a harmadik, a kit eddig nem vettünk észre, a levegőben csüngött, karjai lelógtak; nadrágjánál fogva fennakadt a függőleges fal mellett. A töredező oldalfalon egy vértócsa mintha az ő folyton nyúló árnyéka lett volna. Minden újabb omlásnál a kődarabok szétsapódtak körülötte, vagy belevágódtak, mintha a vak sors előszeretettel cselőzgatott volna erre a szerencsétlenre.

A csüngő hulla helyzete olyan furcsa volt, hogy valami gyűlöletes kínlás fogott el bennünket.

Aztán Termite hangját hallottuk.

— Szegegy ficzko, — mondotta. Kiment a fal tövéből.

— Bolond vagy? — kiáltottunk utána. — Hagyd el, hisz halott!

Egy létra volt odatámasztva; Termite megragadta és az összedőlő ház felé vitte, miközben minden pillanatban elárasztotta a hulló törmelék.

— Termite! — kiáltott rá a hadnagy, — oda ne menj! Ugyis hiába!

— Hadnagy úr, a bőrömmel még én rendelkezem, — felelt Termite, a nélkül, hogy megállott vagy visszafordult volna.

Megtámasztotta a létrát, felment és leakasztotta a halottat. Körülöttük a romokban levő falról zuhanó téglák süket robaja hangzott fel s fehér porhullám fedte be őket. Leszállt a holttesttel, igen ügyesen, letette a földre, a hol az összegörnyedve maradt; aztán futva visszajött hozzánk, — épen a kaputól elé bukkott, a ki jelen volt az esetben.

Kézét nyújtotta neki. Termite elfogadta,

affektálva, hogy csak egy kicsit van meghatva e kitüntetésétől.

Mikor visszatért hozzánk, medve-szakállában torkába mondta:

— Szegegy ficzko... egy senki... nem is tudom, miért, de az anyjára gondoltam.

Bizonyos tisztelettel néztünk rá; először, mivel hogy felment, másodsor, a kőzáróból győztesen tért vissza. Senki se volt közöttünk, a ki nem akarta volna megpróbálni és végrehajtani azt, a mit ő megcsinált! Így aztán sehogyse tudtunk tisztába jönni ezzel az idegen katonával.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Asszonyélet. F. Kernécz Ilona neve új név az olvasók legnagyobb része előtt, de azt hisszük, nagyon sokan fogják maguknak megjegyezni, mert azok közt a nők között, a kik ma nálunk tollat forgatnak, csak nagyon kevesen vannak olyan kész, érett és elmélyedő írók, mint ő. Megvan az a nem mindennapi tulajdonsága, hogy látni tudja az embereket és dolgokat, testi-lelki mivoltukban és a környezetükhöz való viszonyukban egyaránt s ezért az olvasó szeme előtt is körvonalozottan mutatkoznak meg. Nemcsak egyes vonásait ábrázolja, hanem az egész embert, mindenféle vonatkozásaiban, egész sorsával, a múltjával és jelenével, úgy, hogy a novellákból valóban emberi arcok tűnnek elénk. Mint asszonyt, első sorban az asszonyi sors izgatja és érdekli, — az

örök asszonyi tragédiáról érdekes variációkat tud, az élet sötétjét érezteti apró, mindennapi emberi jelenetekben, de — a mi asszony-íróknál a legnagyobb ritkaság, — a humor harmóniájába is tudja foglalni az élet szomorúságát. Különösen vonzódik az egyszerű emberekhez, a paraszt-életnek és alakjainak igen jó ismerője, intimitásukban tudja megragadni és leleplezni őket. Irni is jól tud, erővel, lojtottnál könnyekkel vagy megnyugodott mosollyal a hangjában s a mi a legrikább jelenségek közé tartozik modern irodalmunkban, különösen íróknél, széles regisztere van, mindenféle hangulat-formára megvan a hangja. A tartalmas, szép könyvet, mely tizenegy novellát foglal össze, a Franklin-Társulat adta ki szép kiállításban; ára 12 korona.

Emberek és a háború. Latzkó Andornak a németté vált magyar származású írónak ily című könyve a német háborús pacifizista irodalomnak legnagyobb feltűnést keltett terméke. Erősen egyszerűített formában, aránylag szűk terjedelemben, de mégis gazdagon és nagy jellemző erővel rajzolja meg az emberiség nagy háborús tragédiáját. Latzkó könyve most magyarul is megjelent Mohy Tamás kitűnő fordításában s a Franklin-Társulat kiadásában; ára 14 korona.

Kis Dorrit, Dickens egyik legbájosabb regénye. az adósk történetében nyíló gyönyörű szép virág könnyes-mosolygós története, most ifjúsági könyvvé átdolgozva jelent meg magyarul. Az átdolgozást Mikos Lajos végezte, igen jó érzékkel, megővta az eredetinek nemes humorát, bájoságát, meghatározó szépségeit. Ifjúsági irodalmunk egy kitűnő munkával gazdagodott e könyvben, a mely művészen illusztrálva jelent meg a Franklin-Társulat kiadásában; ára 30 korona.

NEMZETI SAKKFEADVÁNY-VERSENY.

A «Vasárnapi Ujság» egy régi sakkbarát adományából ezennel 250 korona összegű pályadíjat tűz ki 2 lépéses feladványokra. A feltételek a következők:

- 1. Csak 2 lépéses, direkt mattra kidolgozott feladványok pályázhatnak.
- 2. A versenyben csak magyar állampolgárok vehetnek részt.
- 3. Minden versenyző legfeljebb 3 pályaművet küldhet be.
- 4. A feladványokhoz a megfejtés és lehetőség diagram is mellékelendő.
- 5. Csak eredeti, addig még sehol közzé nem tett feladványok pályázhatnak.

A pályaművek a szerző nevét és lakását tartalmazó jelíggel, zárt boríték kíséretében 1920 február utolsó napjáig a «Vasárnapi Ujság» szerkesztőségébe (Budapest, IV., Vármege-utca 11.) küldendők.

A bíráló bizottság, a mely a «Vasárnapi Ujság» sakkrovatának vezetőjéből, továbbá Abonyi István és Havasi Artur urakból, a «Budapesti Sakkör» tagjaiból áll, 1920 április havában fog a pályaművekről dönteni.

Az I. díj 150 korona, a II. és III. díj egyenkint 50—50 korona bankjegyekben.

Az olvasóhoz!

Lapunk október 19-én újra megindulván, az esztendő hátralevő idejére

új előfizetést nyitunk.

Ebben az évben hat számunk fog megjelenni. E hat szám

előfizetési ára 15 korona.

Kérjük olvasóinkat, szíveskedjenek előfizetési díjaikat kiadóhivatalunknak mielőbb beküldeni, hogy az expedícióról gondoskodni tudjunk.

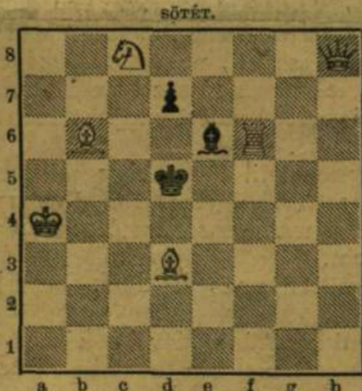
A „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatala Budapest IV., Egyetem-utca 4.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Vándor Károly Ferencz, a Magyar Hollandi Biztosító Részvénytársaság és a Gazdasági Részvénytársulat igazgatója e hónap 15-én hirtelen elhunyt. Halála a magyar közgazdasági életnek súlyos vesztesége. Családján kívül ismerőse és barátja gyászolja elhunytát.

SAKKJÁTÉK.

3142. számú feladvány Hannemann K.-tól.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

Magyarádi Seidl Ambrusné sz. Andrányi Ilka. életének 66-ik és boldog házasságának 47-ik évében folyó évi november hó 16-án. — Özv. Szombathelyi Károlyné november 15-én Budapesten. Almásy Mária, a pesti angol kisasszonyok főnöknője, a ki egy negyedszázad óta vezette az Angol-kisasszonyok intézetét.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 24-ik számában megjelent képtalány megfejtése: Sziklák lakója.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL. Szerkesztőségi iroda: IV., Vármege-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Allig használt kitérőhangu HANGLEMEZEK WÄGNER (Hangszerkirály) BUDAPEST, IX., Rádai-utca 18. sz. 213.

32. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL

BUDAPEST, DECEMBER HÓ 14.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármege-utca 11. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: Októbertől december végeig 15 korona. Egyes szám ára 2 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldíj is csatolandó.

- Sokorópátkai Szabó István.
- Peyer Károly.
- Bleyer Jakab.
- Friedrich István.
- Heinrich Ferencz.
- Bárczy István.

- Haller István.
- Rubinek Gyula.
- gr. Somssich József.
- Huszár Károly miniszterelnök.
- Beniczky Odón.
- bárá Korányi Frigyes.
- Nagyatádi Szabó István.